

İsraftan Sakınmak

*Ferdi ve içtimaî sıkıntılarımızın en önemli sebeplerinden biri de **israftır**. Maalesef hayatın her alanında büyük bir israf söz konusudur. Fen ve teknik sahadaki hızlı gelişmeler giderleri artırmakta ve bunun sonucu olarak da israf daha da artmaktadır. Zaruri olamayan bir çok ihtiyaç, asrımızda zaruri ihtiyaç haline gelmiştir. Bediüzzaman Hazretleri bu hakikati şu veciz sözleriyle şöyle ifade eder:*

“Bedavette bir adam dört şeye muhtaç iken, medeniyet yüz şeye muhtaç, fakir etmiştir. Sa’y-i helâl, masrafa etmemiştir kifayet.

Onda hile, harama beşeri sevk etmiştir. Ahlâkın esasını şu noktadan bozmuştur. Cemaate hem nev’e vermiştir servet, haşmet.

Ferdi, şahsı ahlâksız, hem fakir eylemiştir.”[1](#)

İnsanlar gelirlerine göre harcama yapmamakta ve bunun neticesi olarak da bir çok insan maddi sıkıntı içinde kıvrılmaktadırlar. Borçlanma, israf kapısının açılmasına sebep olacağından dolayı kişi, ödemekte zorlanacağı borçtan son derece sakınmalıdır. Muaz bin Cebel’den (r.a) rivayet edildiğine göre Resulullah Efendimiz (sav.) şöyle buyurmuşlardır: **“Borç dindarlığın bir lekesidir.”**

Ayrıca insanların bir kısmı sefalet içinde yaşarken, diğer taraftan ekmekler çöpe atılmakta ve bir çok nimet israf edilmektedir. Peygamber Efendimiz (sav.)

“Ekmeğe saygılı olun.”[2](#)

buyurmuştur. Hadiste ifade edilen ekmek kelimesi mutlak olarak ekmek olabileceği gibi, genel anlamda da bütün rızklara işaret etmektedir. Kâmil bir mümin kendisine verilen nimetleri Cenab- Hakk’ın bir ikramı olarak görmeli, ona karşı saygılı olmalı ve israftan kaçınmalıdır.

Ferdi ve içtimaî hayatta böyle olduğu gibi, devlet dairelerinde de durum bundan pek farksızdır. Kendi şahsi menfaatlerinden başka bir düşüncesi olmayan, milletine ve devletine hıyanet eden bazı bedbahtlar, hamiyetperverlik kisvesi altında şahsi menfaatlerini umumun zararında ararlar, fırsat bulduklarında da devletin mallarını israf ederler.

Devlet malı en büyük emanetlerden biridir. Bu bakımdan, devlet idaresinde bulunanların, son derece dikkatli olması ve kamuya ait malları israf etmekten sakınmaları gerekir. Aksi halde bunun hesabı çok çetin olacaktır.

Evet, kâmil bir mümin, her zaman ifrat ve tefritten uzak durmalı, ömrünü istikamet dairesinde geçirmeli, sünnete uygun yaşamalı, yemesinde ve konuşmasında hep ölçülü olmalı ve israftan son derece sakınmalıdır. **“Yiyin, için; fakat israf etmeyin.”**³ âyeti de bunu emretmektedir.

*“Evet, hangi müsrif ile görüşsen şekvalar işiteceksin. Ne kadar zengin olsa da, yine dili şekva edecektir. En fakir, fakat kanaatkâr bir adamla görüşsen; şükür işiteceksin.”*⁴

Şunu da unutmayalım ki, en büyük israf zaman israfıdır. İnsanın dünya ve ahiret saadeti zamanın kıymetini bilip, iyi değerlendirmesine bağlıdır. Zaman, geçici dünya zevklerine değil, ebedî saadetin kazanılması için kullanılmalıdır. İnsanın bu fanî dünyada ebedî saadete mazhar olması, kısa ömrünü çok iyi değerlendirmesiyle mümkündür.

Bediüzzaman Hazretlerinin ifadesiyle;

*“Senin iktidarın kısa, bekan az, hayatın mahdut, ömrünün günleri ma'dud ve her şeyin fânidir. Öyle ise, şu kısa, fâni ömrünü fâni şeylere sarfetme ki, fâni olmasın. Bâki şeylere sarfet ki, bâki kalsın.”*⁵

Mısır'da selef-i salihinden bir zat, zamanın yerinde sarf edilmesinin lüzumunu şöyle nazara veriyor: 'Ben Cenab-ı Hakk'ın "Asr" suresinde zamana yemin etmesinin hikmetini anlamıyordum. "Acaba Hak Teâla yanında zamanın ne gibi değeri var ki, bu sure-i şerifte onun şanına yemin ediyor." diye düşünüyordum. Bir gün çarşıda dolaşırken buz satan bir zata rastladım. Büyük bir telaş ve heyecanla 'Buz alın.' 'Buz alın.' Harareti söndürür. 'Buz alın!' diye bağıyordu. Adamın yanına yaklaşarak : 'Niçin böyle bağırp milleti rahatsız ediyorsun. İşte malın ortada, herkes görüyor, ihtiyacı olan alır.' dedim. Adam da bana dönerek şöyle dedi: 'Anlamıyorsun ki, o buz benim sermayem, durmuyor, eriyip yok oluyor, onu nakde çevirmeye çalışıyorum. Telaşım ve feryadım bunun içindir.'

İşte ben, Cenab-ı Hakk'ın zamana yemin etmesindeki hikmeti ve zamanlarını boş yere tüketenlerin hüsrân ve zararlarının ne kadar büyük olacağını o buz satan adamdan öğrendim."

Evet, zaman insanın en büyük sermayesidir. İnsan vaktini çok iyi değerlendirmelidir. Zira kaybolan vakit bir daha asla geri gelmez. Çünkü 'vakit, nakittir' ve her şeyden daha azizdir. Zaman, insanın dünyevi ve uhrevi saadetini kazanması için verilmiş en büyük bir sermayedir. Zamanının kıymetini çok iyi bilip layıkıyla değerlendirenler, bazen olur ki, bir dakikada bin altın kazanabilirler ama, milyonlarca altın ile o bir dakikayı geri getiremezler.

Gerek zamanını, gerekse servetini israf edenler, sefaletе düşerler, maddî ve manevî saadeti kaybederler. İktisat ve kanaat, refah ve huzurun, israf ise iflasın anasıdır. İsrâf büyük bir hastalıktır ki, sefaleti netice verir. Ferdi ve içtimai hayatın en büyük düşmanı sefahat ve israftır.

Tarihin şahadetiyle sabittir ki, düşmana mağlup olmuş nice milletler daha sonra güçlenerek istiklallerini elde edebilmiş ve düşmanlarına galip gelebilmişlerdir. Fakat, ahlâksızlığa ve sefahate düşmüş olan bir milletin kendini toparlaması ve güçlenmesi mümkün olmamıştır, olamaz da. Sefahat, Roma, Endülüs ve Pers gibi nice güçlü devletleri tarih sahnesinden silmiştir.

Evet kıymetli hayatını bad-ı heva, işret ve sefahat ile geçiren kişi, zelil olarak yaşamaya mecbur olduğu gibi, kendisine verilen harika emanetlere de en büyük hıyanet etmiş olur.

Emanet, koruması için birisine bırakılan maddî ve manevî servet demektir. Emin olmak manasına da gelir. Emanet, semavat, arz ve dağların dayanamayacakları derecede ağır, edası zor ve mesuliyeti büyük bir yükür. Bir ayette mealen şöyle buyrulur:

“Biz emaneti göklere, yere ve dağlara arz ettik de onlar onu (emaneti yerine getiremeyecekleri korkusuyla) yüklenmekten çekindiler ve bundan endişeye düştüler. Fakat onu (emaneti) insan yükledi. Böylece o, (nefsine) çok zulmetti ve (akıbetinden) çok cahil oldu.”[6](#)

Evet, verilen her nimetin hesabı sorulacağı gibi, zamanın da hesabı sorulacaktır. Nitekim sevgili Peygamberimiz (sav.) bu hakikati bir hadis-i şeriflerinde şöyle ifade buyurmuştur:

“Kıyamet günü insanoğlu, ömrünü nasıl geçirdiğinden, yaptığı işleri ne niyet ile yaptığından, malını nereden nasıl kazanıp ve nerede harcadığından, sıhhatini nerede ve nasıl değerlendirdiğinden sorguya çekilmedikçe yerinden ayrılamaz.”

Başka bir hadislerinde ise şöyle buyururlar:

“İki nimet vardır ki, insanlar onlarda yanılmıştır: sıhhat ve boş vakit.”

İnsanın Kendini İsraf Etmesi

“Bir kahvenin kırk yıl hatırı vardır.” sözü birçok hakikate de pencere açan güzel bir darb-ı meseldir. Acaba bir kahvenin kırk yıl hatırı olursa, iki gözün, iki kulağın ve konuşmaya ve tad almaya vesile olan dilin, hak ve batılı, hayır ve şerri, kemâl ve noksanı, faydalıyı ve zararlıyı birbirinden tefrik edip insanı doğru yola sevk eden İlahî bir nur, Rabbânî bir mürşit ve manevi bir kuvvet olan aklın, hafızanın ve hayalin hatırı olmaz mı? Bu kadar kıymetli nimetler nihayetsiz şükür gerektirmez mi?

Cenab-ı Hak bu elleri kumar oynamak için verir mi? O ayaklar gayr-i meşru arzuların peşine gitmek için mi verilmiş? Hayattan daha değerli olan akıl nimeti gayr-i meşru yollarda, oyun ve eğlencede kullanmak için mi verilmiş?

İnsana verilen bütün enfusi ve afaki nimetler, maddî ve manevî bütün cihazatlar birer emanettir. Çünkü insan, o harika nimetleri herhangi bir yerden satın almış veya bulmuş değildir. Eğer insan, bu emanetleri Cenab-ı Hakk'ın rızasına uygun kullanır ve her bir azasını O'nun emrettiği şekilde istimal ederek şükürünü eda ederse, emanete riayet etmiş olur ve cennete layık kıymet alır. Bu harika cihazları, nefis hesabına çalıştırıp, hakiki sahibine satmazsa, o en kıymetli cihazları, en kıymetsiz şeylerde sarf ettiğinden, emanette hıyanet cezası görür ve esfel-i safilin tarafına gider.

“Hâlık-ı Rahîm, nev-i beşere verdiği nimetlerin mukabilinde şükür istiyor. İsrâf ise şükre zıddır, nimete karşı hasaretili bir istihfaftır. İktisad ise, nimete karşı ticaretli bir ihtiramdır. Evet iktisad hem bir şükür-ü manevî, hem nimetlerdeki rahmet-i İlahiyeye karşı bir hürmet, hem kat'î bir surette sebep-i bereket, hem bedene perhiz gibi bir medar-ı sıhhat, hem manevî dilencilik zilletinden kurtaracak bir sebep-i izzet, hem nimet içindeki lezzeti hissetmesine ve zahiren lezzetsiz görünen nimetlerdeki lezzeti tatmasına kuvvetli bir sebeptir.”[1](#)

Şunu da ifade edelim ki, israf haram olduğu gibi, cimrilik de haramdır. Bir ayette mealen:

“Allah'ın fazl u kereminden kendilerine verdiğini (harcamakta)

cimrilik edenler, bunun kendileri için bir hayır olduğunu sanmasınlar. Bilakis bu onlar için bir şerdir. Onların cimrilik ettikleri şey, kıyamet günü boyunlarına dolacaktır.”[8](#)

buyrularak, cimrilerin âhirette azaba maruz kalacakları ifade edilmiştir.

Başka bir ayette ise şöyle buyrulmuştur:

“Onlar hem cimrilik ederler, hem insanlara cimriliği emrederler. Allah’ın lutf u inayetinden kendilerine verdiğini gizlerler.”[9](#)

İsraf ve cimriliğin ortası, yani istikameti “seha ve cömertliktir.” Nitekim bir ayette mealen şöyle buyrulur:

“Onlar harcadıkları zaman ne israf ederler ne de cimrilik, ikisi arasında bir yol tutarlar.”[10](#)

Evet, sehavet ve cömertliğin zıddı olan cimrilik, insanı hem dünya hem de âhîret saadetinden mahrum eden kötü huylardan biridir. Cimri insan, sadaka ve hayratta elini sıkı tutar. Cimriliğin de israfın da İslâm’da yeri yoktur. Mal ve servet Allah’ın bir ihsanıdır. Eğer nimetler Cenab-ı Hakk’ın emir ve rızası dairesinde harcanırsa Allah, o mal ve servetin bereketini arttırır, sahibine huzur ve saadet verir. İnsanın verdiği zekat ve sadaka, yaptığı hayır ve ihsanlar onun hem dünyasını hem de âhîretini mamur eder.

Peygamber Efendimiz (sav.) şöyle buyururlar:

“Cimrilikten son derece sakınınız. Zira sizden öncekileri cimrilik helak etmiştir. Cimrilik onları kan dökmeye ve haramı helal tanımaya sürüklemiştir.”[11](#)

“İki haslet vardır ki, bir müminde bulunmazlar. (Bunlar) cimrilik ve kötü huysur.”[12](#)

“Cömerdin yemeği şifa, cimrininki hastalık sebebidir.”,

“Cahil bir cömert, Allah katında, cimri olan alimden daha sevimlidir.”

“Cimri olan her ne kadar zahid de (dünyadan elini çekmiş) olsa cennete giremez.”[13](#)

Cimriliğin en önemli sebepleri aşırı mal sevgisi, ölümü düşünmemek ve çoluk çocuğunun istikbaldeki nafakasını düşünerek mal biriktirmektir. Böyle bir insanın misali ipek böceğine benzer. İpek böceği, kendi ördüğü kozanın içinde yaşar ve yanar, fakat yaptığı ipeği başkası giyer. Cimrilik eden kişi de nefsinin hizmetkârı, varislerinin hazinedârıdır.

Dipnotlar:

[1](#) Nursî, B, S. Sözler, Lemaat.

[2](#) el-Mustedrak, 16/58.

[3](#) A'raf Suresi, 7/31.

[4](#) Nursî, B.S Lem'alar, On Dokuzuncu Lem'a.

[5](#) Nursî, B.S Mesnevi-i Nuriye.

[6](#) Ahzap, 33/72.

[7](#) Nursî, B.S Lem'alar, On Dokuzuncu Lem'a.

[8](#) Âl-i İmran Suresi, 3/180.

[9](#) Nisa Suresi, 4/37.

[10](#) Furkan Sûresi, 25/67.

[11](#) Müslim.

[12](#) Tirmizî, Ebu Said'den rivayet etmiştir.

[13](#) Tirmizî'den rivayet edilmiştir.